

Rehan Nişanyan: Kucaklaşma ve Veda: 29 Mayıs 1453'ü Hatırlamak

Posted on 23/05/2017

29 Mayıs'ta İstanbul'un fethinin 564'üncü yıldönümü coşku, sevinç ve gururla kutlanırken birçokları da üzüntü ile anacak aynı tarihsel olayı. Birlikte çalıştığım Yunanlı-Kanadalı bir bayan bir 29 Mayıs günü "Biz bu günü hiç unutmuyoruz" demişti, hala matem tutar gibi. 29 Mayıs 1453'te İstanbul "İslam'la kucaklaşırken" binlerce eski Bolis'li şehre ebediyen veda etmişti. İstanbul'un toprağı sadece Osmanlı şehitlerinin kanlarıyla değil, birçok milletten binlerce meçhul askerin, ve son Bizans imparatoru Konstantin Paleologos'un da kanlarıyla sulanmıştı. Birçok Bolis'li İtalya'ya göçmüş, kalanlar bin yıllık medeniyetlerine ve Aya Sofya'larına veda etmişlerdi.

Fatih kendi türbesinde, mezarsız olan Konstantin Paleologos ise birçok ağıt ve şarkıda yüzyıllarca anılmış. Girit doğumlu ünlü yazar Nikos Kazancakis (1883-1957) de son imparatorun trajik hayatından ilham almış olmalı ki 1940'larda "Konstantinos o Paleologos" adlı bir oyun yazmış. Bunu daha sonra arkadaşı, 1883 İzmir doğumlu ünlü bestekar Manolis Kalomiris operaya uyarlamış. "Konstantinos Paleologos" üç perdelik trajik opera ilk olarak 1962'de Atina'da sahnelenmiş. Kazancakis'in oyunu Almanca ve İspanyolcaya çevrilmiş; Türkçe çevirisi yok.

Başkentin düşmesine ağıt yakanlardan biri de Abraham Angüratsi (*Ankaralı*) adlı bir Ermeni rahip. Çok dokunaklı ve bugünün Ermenicesiyle bile çoğunlukla anlaşılabilen sade bir şiir yazmış. Fransızca, Rusça ve İngilizce'ye çevrilmiş olduğu halde ne Türkçe ne de modern Ermenice tercümesi yok. Abraham görgü tanığı olduğunu söylediği savaşı detaylarıyla manzum şekilde tasvir eder, şehrin Rum, Frank ve Latinler arasında bölünmüşlüğünden yakınır. Talan malların Edirne ve Bursa'dan başka memleketi Ankara'ya da geldiğini yazar.

385 mısralı şiirin son birkaç dizesi şöyle:

Ben günahlarla dolu Abraham

Bu ağıtı büyük bir kederle yazdım,

Çünkü Konstantinopolis'i

İyi gününde görmüştüm.

Üç ay kalmıştım orda

Ve kutsal emanetler önünde dua etmiştim.

Abraham, Sultan Mehmed'in büyük katedrale girdiğinde amacına ulaşmış olduğunda dolayı çok sevindiğini yazar. Sevinç de matem gibi yüzyıllarca canlı kalmış. Ancak Sultan Mehmed günümüzde yenilik sayılabilecek birşey yapmış: fetihten kısa bir süre sonra patrik atadığı Gennadius Skolarius'dan Hristiyan inançlarının bir izahatını yazmasını istemiş. Geniş felsefe ve din bilgisine sahip Gennadius'un yazdığı makaleleri Berrhoea (*Veria, kuzey Yunanistan*) kadısı Ahmed, Yunanca'dan Türkçeye çevirmiş. Gennadius'un izahatları birçok defa Yunanca ve Latince olarak yayınlanmış; sadece 1584 baskısına Yunanca ve Latincenin yanısıra kadı Ahmed'in Türkçe tercümesi Latin harfleriyle yazılarak eklenmiş. Cumhuriyetten beşyüz sene evvel Latin alfabesiyle yazılmış bir Türkçe metin! Okuması kolay ama bugünün Türkçesiyle anlamak imkansız; modern Türkçeye çevrilmeyi bekliyor.

Fetih ertesi ortamda fethedenlerle fethedilenler arasında dinlerarası diyalog olabilir miydi? Hatta bugün olabilir mi? Günümüzde Birleşmiş Milletler'den Papa Francis'e, dinlerarası diyalog çalışmaları yapanlar bütün dinlerin temelinde barış olduğunu iddia ediyorlar; barış ve hoşgörü kurma adına fetih savaşlarını görmezden geliyorlar. Ancak İstanbul'un fethini

hala sevinç ve gururla, matemi yok sayarak kutlamak bu güzel kurguda büyük bir gedik açıyor.